

Försvarets materielverk
Banérgatan 62
155 88 STOCKHOLM

Datum 2010-01-22
Dnr 32-2009-0557

Granskning av upphandling m.m. vid Försvarets materielverk

Riksrevisionen har som ett led i den årliga revisionen av Försvarets materielverk (FMV) granskat upphandling, försäljning av övertalig materiel m.m.

Granskningen har omfattat en stickprovskontroll av ett antal upphandlingsärenden och genomgång av rutinerna för försäljning av övertalig materiel samt redovisningen av patent, nyttjanderätter och royalty.

Granskningen har resulterat i iakttagelser som Riksrevisionen vill fästa FMV:s uppmärksamhet på i denna revisionsrapport.

Riksrevisionen önskar information senast 2010-02-26 med anledning av våra iakttagelser i denna rapport.

Upphandling

I samband med uppföljningen av de resultatkontrakt som upprättas mellan ledningen och affärskontorens chefer görs uppföljning av att upphandling sker i enlighet med gällande materielförsörjningsstrategi och enligt de mål som anges i regleringsbrevet. Dokumenterad uppföljning av att upphandling genomförs enligt bestämmelserna i LOU och att undantag från annonsering enligt bestämmelserna i 15 kapitlet LOU sker på saklig grund saknas däremot.

Länsrätten i Stockholms län har under hösten 2009 beslutat att FMV:s upphandling av pansarvagnar med kringliggande system ska göras om eftersom vissa delar av upphandlingen har genomförts i strid mot LOU. Detta accentuerar behovet av kontroll och uppföljning av att LOU tillämpas på ett korrekt sätt.

FMV har genom bestämmelserna i 15 kapitlet 22 § lagen om offentlig upphandling (LOU) rätt att besluta om undantag från bestämmelserna om annonsering i samma kapitel. Vid granskning av upphandlingsärenden konstaterades i något fall brister i motiveringen till de beslut om undantag från annonsering som angetts i upphandlingsstrategin för respektive ärende.

Vid granskningen konstaterades även att villkor angående royalty inte framgick av upphandlingsstrategierna. Detta hade däremot tagits upp i förfrågningsunderlaget vid anbudsinfordran.

Rekommendation:

Uppföljningen av att gällande regelverk följs vid upphandling bör förbättras. FMV bör införa någon form av kontrollsystem t.ex. genom stickprovskontroll för att säkerställa att LOU tillämpas korrekt och att hanteringen vid de olika affärskontoren är likartad.

Grunden för att göra undantag från bestämmelserna om annonsering enligt LOU bör tydligare motiveras i upphandlingsstrategierna.

Villkor om royalty bör i förekommande fall anges i upphandlingsstrategin.

Relationen mellan Försvarmakten och FMV

Avtalet SK60 helhetsåtagande

Inom ramen för Offentlig Privat Samverkan har FMV tecknat underhållsavtal för samtliga flygplan av typen SK60. Flygplanen och reservdelar till dessa ägs fortfarande av staten men ansvaret för att planen hålls i flygdugligt skick ligger hos leverantören. Av avtalet framgår att viss uppföljning av avtalsvillkor kan göras. Det finns däremot inte stadgat något angående möjligheten att begära inventeringsbevis eller intyg över den interna kontrollen från leverantörens chef eller revisor.

Rekommendation:

I underhållsavtal där tillgångarna ägs av staten bör avtalsvillkor ingå som ger den myndighet som redovisar tillgångarna rätt att begära inventeringsbevis eller intyg över den interna kontrollen för att säkra tillgångarnas existens.

Försäljning av övertalig materiel

För avveckling av övertalig materiel på uppdrag av Försvarmakten har FMV prövat nya affärsupplägg för att förbättra affärsmässigheten såsom kommissionsförsäljning och försäljning genom fartygsmäklare. FMV har för avsikt att teckna ramavtal med en leverantör som kan klara alla säljmetoder för att få säkerhet i genomförandet. Sald materiel lämnas inte ut före betalning, försäljningen innebär därför ingen monetär risk. Vid försäljning av övertalig materiel finns det dock risk för brister i den interna kontrollen hos anlitad kommissionär/mäklare, som kan medföra att korrekta belopp inte redovisas till FMV.

Rekommendation:

Kontrollen vid försäljning av överskottsmateriel bör förbättras t.ex. genom att FMV begär intyg över den interna kontrollen från kommissionär/mäklare eller dess revisor.

Immateriella tillgångar

Patent

FMV upprättade under 2007 en förteckning per 2006-07-01 över patent där FMV förvärvat all rätt till uppfinningen samt ingivna patentansökningar. Förteckningen tycks inte ha uppdaterats kontinuerligt. Uppgift om de patenträttigheter som FMV äger framgår inte av årsredovisningen.

Rekommendation:

FMV bör upprätta ett register över patenträttigheter som uppdateras fortlöpande. De patent som FMV förvärvat rättigheten till bör i någon form redovisas i årsredovisningen. FMV bör samråda med ESV i frågan om hur patenträttigheterna ska redovisas.

Nyttjanderätter

När det gäller nyttjanderätter har FMV vanligen fri användning för Försvarsmaktens behov. Vid utvecklingen av artillerisystemet Archer återanvänds t.ex. delar från Haubits 77 B. Bofors har patenträttigheten till denna haubits medan FMV har nyttjanderätten. FMV har ingen samlad bild över nyttjanderätterna. Respektive affärskontor har ansvaret för att förvalta nyttjanderätterna inom respektive affärsområde. Kontraktsbrott när det gäller nyttjanderätter kan medföra skadeståndsrätt, det är därför av vikt att ha en god kontroll och bevakning av de nyttjanderätter FMV har rättigheterna till.

Rekommendation:

För att förbättra kontrollen och bevakning av nyttjanderätterna bör ett centralt register/databas upprättas. I likhet med patent bör FMV även rådgöra med ESV när det gäller redovisning av nyttjanderätter.

Royalty

Royalty innebär en ersättning till FMV om materiel som utvecklats på beställning av FMV säljs till annan kund än Försvarsmakten. I avtalen med leverantörer om utvecklingsbeställningar ingår som regel klausuler som reglerar rätten till immateriella tillgångar och royalty. FMV får enligt regleringsbrevet för 2009 disponera royalty upp till 20 mnkr för ett enskilt kontrakt, belopp däröver skall anmälas till regeringen. Bevakning av royalty måste ske under lång tid, vilket innebär risk för att brister i bevakningen medför att avtalsvillkoren inte följs. Internrevisionen vid FMV har i rapport 2007-06-15 rekommenderat att det upprättas en förteckning/databas för gällande avtal och royaltyvillkor.

Rekommendation:

Vi delar internrevisions rekommendation om att en förteckning/databas bör upprättas över gällande royaltyvillkor för att förbättra bevakningen att avtalsvillkoren angående royalty följs.

Ansvarig revisor Bengt Bengtsson har beslutat i detta ärende. Uppdragsledare Börje Nieroth har varit föredragande.

Bengt Bengtsson

Kopia för kännedom:

Försvarsdepartementet

Börje Nieroth